ARCHIATRO SUMMO FAVENTE!

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS

DE

PARALYSI SCORBUTICA,

Quam

Indultu & Auctoritate

GRATIOSISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ

In

ALMA PHILYREA

SUB PRÆSIDIO

Viri Nobilissimi, Excellentissimi atq; Experientissimi

DOMINI

JOH. CHRISTIANI Schamberg

Phil. & Med. Doctoris, Facultatis Med.

Assessoris Gravissimi,

Patroni atque Promotoris sui æstumatissimi,

PRO LICENTIA

Summos in Arte Medicâ Honores & Privilegia Doctoralia legitime

consequendi,

Publico Philiatrorum Examini

Die XV. Junii, A.C. M DC XCIV.

H. L. Q. C.

submittit

CAROLUS FRIDERICUS Zimmerm

Dresdensis.

VIRO
OBILISSIMO, EXCELLENTISSIMO, EXPERIENTISSIMO, ATQVE AMPLISSIMO,
DOMINO
AUGUSTO QVIRINO
RIVINO,
hilosoph. ac Medicinæ Doctori famigeratissimo, Physiologiæ ac Botanices Professori Publico,
Facultatis Medicæ Assessori Gravissimo,

omino Patrono, Promotori ac Præceptori omni observantiæ cultu per omnem quoque ætatem devenerando,

n debiti Honoris Gratitudinisque signum, atque ulteriorem sui commendationem, cum omnigenæ Prosperitatis voto

Disputationem hanc Inauguralem,

offert ac dedicat

CAROLUS FRIDERICUS Zimmermann.

PRÆFATIO.

Vi Scorbutum, his noſtris in terris ſic ſatis frequentem, Lernam innumerorum malorum dixerit, non aberrare à vero videtur; ſiquidem Autores, quotquot hactenus de hoc affectu ex profeſſo egerunt, uti *Severinus Eugalenus*, *Georgius Horſtius*, *Johannes Dravvitz*, *Balthaſar Brunerus*, *Daniel Sennertus*, *Johannes Echtius*, *Matthæus Martini*, *Henricus Botterus*, *Gvalterus Charleton &c.* quanquam plurimas inde oriundas ægritudines longa ſerie recenſeant, fateri tamen neceſſum habent, adhuc non paucos ſupereſſe affectus, maxime complicatos, qui vix ac ne vix quidem explicari aut enumerari queant. Quemadmodum autem dato uno abſurdo ſequuntur plura; ita non difficulter dato quodam humorum vitio & univerſum corpus & partes ejus variæ hinc inde malè afficiuntur, atque ſic ex una quaſi radice morboſa, copioſiſſimi propullulant ſtolones vitiati ſimiliter. Ex illis omnibus liceat mihi hac vice unicum

eligere Thema, pro Inauguralis Disputationis materia, PARALYSIN nempe natam ex SCORBUTO. In cujus Tractatione primùm Naturam Scorbuti atque Paralyseos, dein Causas illorum atque Signa, tandem etiam Curationem proponam, sed breviter. Etiamsi verò dignitati hujus materiæ satisfecisse omni ex parte Tibi L. B. non videbor, animo tamen æquo huncce conatum meum feres, & quæ desunt, ex ingenio facile supplebis Tuo. Deus verò T. O. M. cui me totum semper commendo, hisce laboribus quoque meis ex alto benedicat, ut omnia feliciter eveniant.

§. I.

QVo melius in Essentiam Paralyseos Scorbuticæ veniam, necessum est, ut consueta methodo, antequam ad realem tractationem progrediar, pauca quædam præliminariter moneam circa nomen hujus morbi, ne ambiguitas vocum in sequentibus impedimento sit.

§. 2.

Nimirum dicitur Græcis παράλυσις à verbo παραλύεσθαι, i. e. resolvi, germ. die Lähme / quoniam nervi vel potius musculi, quibus inseruntur, à debito suo tono ita resolvuntur, sive relaxantur, ac enervantur, ut ad motum voluntarium exercendum fiant plane inepti. Est enim *Teste Galeno III. de loc. affect. cap. ult.* Paralysis maximè τῆς κινήσεως ἀπολεία, h. e. motus exitium.

§. 3.

Alio nomine audit Paresis & Paraplegia, ac parum abest,

abeſt, quin cum ipſa etiam Apoplexia confundatur, ita enim *Aretæus cap. 7. de morb. chronic. Apoplexia, Paraplegia, Pareſis, Paralyſis omnia genere eadem ſunt. Aut enim motionis, aut tactus, aut utriusque defectio eſt, interdum etiam mentis, interdum quoque reliquorum ſenſuum.*

§. 4.

Melioris tamen diſtinctionis ergo Apoplexiam appellabo totius, Paralyſin partis cujusdam, præſertim cum *Cornel. Celſus de Re Medic. Lib. III. cap. 27.* teſtetur, veteres autores hoc ſenſu voces illas accepiſſe; quamvis non diffitear Hippocratem Galenumque vix ſatis diſtinctè iisdem uſos fuiſſe.

§. 5.

Clarius: in Apoplexia ceſſant, præter uſum rationis, ſenſus omnes atque motus voluntarii: in Hemiplegia utplurimum ſenſus omnes atque motus lateris vel dextri vel ſiniſtri: in Paraplegia motus & ſenſus quidem totius, illæſo tamen capite: in Paralyſi motus atqve ſenſus partis affectæ. Itaque in manu ac pede ſaltim tactus motusque deficit, in Paralyſi oculi ceſſat viſus, in Paralyſi lingvæ guſtus &c.

§. 6.

Atque ita ſe res habet in Paralyſi perfecta ſive exquiſita: interdum tamen aliquis ſupereſt ſenſus, deficiente inſimul omni motu libero, quod vocant Paralyſin imperfectam vel ſpuriam, *vid. Gorrhæus Definit. Medic. pag. 359.* Dantur enim revera gradus quaſi Paralyſeos, ſiquidem nonnulli conqueruntur de Impotentia motus tantùm: quidam de dolore in eâdem parte ſatis acerbo ſimul: alii denique de ſenſu motuque prorſus abolito.

§. 7.

Hic loci admitto equidem jam recenſitas tres Paraly-

 ſeos

ſeos ſpecies, aſt ex rubrica Diſputationis liquet, me non ſollicitum eſſe circa varias hujus morbi cauſas, ſed unicè de eâ quam in Scorbuticis non infrequenter notamus.

§. 8.

In genere igitur definio Paralyſin Scorbuticam, quod ſit impotentia quædam hujus vel illius partis in corpore humano, cum flacciditate conjuncta, propter quam moveri pro lubitu non poſſit, ab acrimoniâ ſangvinis Scorbuticâ proveniens.

§. 9.

Generis locum occupat impotentia, quæ opponitur poteutiæ ſive facultati motivæ; atque in hoc convenit Paralyſis cum cœcitate, ſurditate, impotentia virili, ſimilibusque functionibus abolitis. Ubi tamen notandum eſt, ſub nomine impotentiæ non tantùm intelligi motum penitus deficientem, ſed & admodum impeditum ſive infirmitatem. Quemadmodum enim plures alii morbi, antequam ad ſtatum perveniant, minus atroces deprehenduntur; ita & ab initio & in progreſſu Paralyſis non æque gravis eſt, quam ſi ad ἀκμὴν aſcenderit: i. e. alia eſt Paralyſis inchoata, & alia conſummata ſive perfecta.

§. 10.

Dixi autem impotentiam in motu, quo ipſo cum ſpaſmo convenit, quoniam & in hoc pars immota manet, ſed rigida, cum in Paralyſi flaccida potius obſervatur. Id quod dubio procul *Avicenna* quondam ejusque interpretes adverterunt, quando eam per Mollificationem expoſuerunt, non quod revera mollior ſit nervus, aut muſculus, ſed quod talis appareat ob atoniam & relaxationem fibrarum.

§. 11.

Reliqua verò differentia deſumta eſt partim à Subjecto,

jecto, partim à Causa. Subjectum dicitur pars aliqua corporis humani, e. g. manus, pes, oculus, lingua &c. Si enim totum corpus aut plures partes simul fuerint affectæ, non amplius Paralysis, ut supra dictum, sed Apoplexia, vel Hemiplegia, vel Paraplegia rectius appellatur.

§. 12.

Quandoquidem verò in Definitione Causam allegavi sub nomine acrimoniæ scorbuticæ, eam sic explico. Nimirum Scorbutus est nihil aliud, quàm insignis acrimonia humorum in primis viis atque Massa sangvinea seroque, aliàs innominata. Imitantur enim Medici hoc ipso Jureconsultos, quibus sub titulo Stellionatus crimen aliàs innominatum venire solet. Ad hunc enim modum acrimonia, quæ ad Luem Veneream, Scabiem, Podagram, Catarrhum similiaque mala referri non potest, Scorbutum appellare non dubitarunt.

§. 13.

Nec enim facere possum in hac parte cum *Dan. Sennerto*, qui *Libr. III. Part. V. Sect. II. cap. 4.* Sangvinem ichorosum & vitiosum, vel naturaliter deorsum vergere ad crura, vel à natura ad extrema & ignobiles corporis partes amandari ac præterea ligamenta & tendines, ac ossa, naturali quadam inclinatione crassiorem sangvinem ad se trahere atque sic ad motum impotentia reddi arbitratur. Ut enim nihil dicam de inclinatione illa naturali, quam frustra fingit, saltem non video, quamobrem ligamenta musculosque magis attentet, quam nervos.

§. 14.

Willisium si consulamus, constat ex *Pathol. Cerebr. Tract. II de Scorbut. cap. 4. pag. 165. & 166.* tres ab eo recenseri causas, quæ modo conjunctim, modo divisim hunc morbum producant, scilicet (1.) inopiam Spirituum ani-

mali-

malium ob ſuccum nervoſum depauperatum: (2.) Spirituum animalium impuritatem propter particulas heterogeneas & quaſi narcoticas ſucco nervoſo admixtas: (3.) viarum obſtructionem, quando particulæ craſſiores & terreſtres nervorum corpora cum ſucco irriguo ſubeunt, quæ dein alicubi circa plexus nerveos aliosque anfractus coacervatæ, ductus in tantùm infarciunt, ut Spirituum in hoc aut illud membrum irradiatio prorſus inhibeatur.

§. 15.

Verum ut ad ſingula reſpondeam, concedo (α) à Spirituum defectu naſci Paralyſin; ſuccus autem nervorum nulla urgente neceſſitate allegatur, cum tamen de ejus Exiſtentia non immeritò dubitetur: (β) Spirituum natura non admittit ejusmodi inquinamenta ſive commixtionem particularum heterogenearum, ſiquidem id, quod vitale non eſt, cum ſpiritu noſtri corporis puriſſimo non confunditur, atque ideò nec (γ) metuendum, ne in poros nervorum, circulationi ſpirituum à natura deſtinatos, admittantur particulæ craſſiores atque terreſtres.

§. 16.

Alios non adducam, ſed exponam paucis quid veroſimilius videatur. Præſuppono autem (1.) motum omnem tàm voluntarium, quàm involuntarium in nobis fieri principaliter à principio vitali ſive ſpiritibus, tanquam cauſa efficienti unica: (2.) motum omnem fieri à fibris carneis vel in certos collectis faſciculos, quos muſculos vocant, vel expanſis in tunicam panniculumve carnoſum, tanquam ab organo adæquato: (3.) Præter Spiritum inſitum, qui à nativitate cunctis ineſt partibus, alium adhuc influere per nervos in ſupplementum ejus, qui hinc inde abſumitur.

§. 17.

§. 17.

Triplici proinde modo lædi poteſt motus, nempe (a) Spirituum, (b) Muſculorum, (c) Nervorum culpa. Hinc enim & motum depravatum vel involuntarium, uti ſunt Tremor motusque convulſivi, ut & motum ex Spaſmo deficientem, itemque Apoplexiam atque Paralyſin non difficulter deducere licet. Verum hoc in loco videamus ſaltim quid ad Paralyſin conferant.

§. 18.

Videlicet Spirituum animalium inopia evadunt Paralytici Senes præ Junioribus; nam & ſecundum naturam tandem impotentia laborant, quæ genuina ſpecies eſt Paralyſeos, nempe Genitalium. Eandem ob cauſam qui morbis chronicis diu detenti vires perdiderunt omnes, nec Urinam, nec alvi excrementa continere poſſunt, id quod Paralyſin Sphincteris Veſicæ atque Ani vulgò appellant.

§. 19.

Muſculorum vitio accidit Paralyſis, ſi ſcilicet non modo diſſecentur, ſed & ab affuſis humoribus ſeroſis viſcidisque ad motum plane inepti reddantur. Quemadmodum id ipſum in vulneratis, hoc verò in hydropicis ac pedum tumore œdematoſo laborantibus manifeſtè apparet.

§. 20.

Nervorum denique culpa idem naſcitur malum, quandocunque vel obſtruuntur circa ortum è cerebro, cerebello & medulla oblongata, ut nihil exinde ad partes diſtribui queat; vel quando penitus lacerantur & diſſecantur. Obſtructio autem non tam ab humore viſcido, uti jam dictum §. 15. fieri videtur materialiter, quam virtualiter, ab omnibus, quæ nervis infenſa eosdem ad ſtricturam fortiorem atque tubulorum clauſuram omnimodam diſponunt.

§. 21.

Qua ratione id fiat in Subjectis Scorbuticis porrò videndum, siquidem nec illa spirituum inopia, nec musculorum nervorumque læsio enormis hic facile metuenda; Superest igitur ut nervos examinemus & quamobrem Spiritus per canales hos non influant debito modo.

§. 22.

Si fictioni locus, dixerim ϴia in hoc passu peccare, austero vel adstringenti sapore prædita, sive Vitriolica cum *Quercetano Redivivo Tom. III. p. 184. Willis de Anim. Brutor. c. 9. & Theophil. Bonneto in Sepulchret. Lib. I. Sect. 15. p. 287.*

§. 23.

Quamcunque verò statuamus acrimoniam in Scorbuto, sive acidam sive salsam, sive acido-salsam, sive vitriolicam, sive quamcunque aliam, satis erit, si modo concipiamus eam vellicare atque arrodere nervosum genus. Quemadmodum autem hoc ipsum præ aliis partibus magis exquisite sentit, ita se contrahit fortius, eoque ipso poros seu viam Spiritibus destinatam præcludit.

§. 24.

Arridet hac in parte non parum opinio *Joh. Baptist. van Helmont in Tract. de Lithias. c. 9. §. 62. & 82.* qui Paralysin asserit partium sensitivarum contracturam; addit tamen illam à terrore solo produci. Quanquam verò à terrore quandoque natam esse Paralysin non negem, tanquam à causa occasionali & antecedente, si scilicet corpus prædispositum ad hoc malum inclinet; non possum tamen universaliter eam admittere tanquam solam & unicam, quoniam præter terrorem propriè dictum, plures aliæ Paralyseos causæ allegari possunt.

§. 25.

Id enim solenne fibris est sensatis, ut si quid molestum accidat, se statim contrahant, prout hyberno tempore cu-

tem

tem crispari à frigore cernimus. Atque ita in Scelotyrbe plerumque dolor præcedit Ischiadicus, quem sequitur stupor pedis ac tandem perfecta Paralysis.

§. 26.

Etenim si advertamus, Paralysin quandoque fieri subitò & in momento quasi, interdum etiam evanescere similiter aut per intervalla redire atque cessare vicissim; nemo est qui non facilius sibi concipere queat per spasmum modo remittentem modo recurrentem intercipi viam Spiritibus, quam si viscidum aliquod, ad motum fluxumque minus aptum, in nervis statuamus, quod nec per tubulos angustiores nervorum expelli, nec motu retrogrado versus originem eorum regurgitare potest.

§. 27.

Dicis: hac ratione citius Spasmum quam Paralysin excitari; verum sciendum est, in Spasmo vellicari atque corrugari musculos ipsos, in Paralysi nervos potius. Nec enim rarum est in Subjectis Scorbuticis modo Spasmum, modo Paralysin in iisdem aut diversis partibus notari. Imo & Paralysin quandoque cum Spasmodicis affectibus motibusque convulsivis concurrere. Ita enim testantur Observationes non paucæ, *vid. Eugalenus multis in locis & Riverius Cent. I. Observ. 74. it. Cent. II. Observ. 98. Wolfgang. Gabelchoverus Curat. Med. Cent. III. Cur. 16. & Cent. IV. Cur. 61.*

§. 28.

Quid mirum? si ex Colica per metastasin humorum nascatur Paresis. Ubi enim humor acris, quamdiu in primis viis hæret, cruciatus graviores Spasmumque intestinorum excitans, ad Massam sangvineam defertur, sive id ægrorum culpa sive Medicorum fiat, clarum est quomodo nervosum genus exinde affligatur vel arrodatur.

§. 29.

Hactenus de causis: nunc quoque Signa affectus hujus

considerandа veniunt. Sunt autem illa vel mali ipsius, vel causæ ejus morbificæ. Affectus præsentis signa, Scorbuti enim tanquam nimis prolixa, omnibusque nota lubens hic supersedeo, desumuntur primariò à motu læso, deinde verò & à sensu plus minus deficiente ac tandem ex frigore vel contabescentia partium. Nimirum Pathognomicum, quod unicè sufficit ad cognoscendam Paralyseos præsentiam, est motus abolitus. Et quandoquidem impotentia hujus accessus non semper subitanea est, sed & aliquando successiva, idcircò expectare Medicus non debet statum, sed vel in principio morbi, ubi tantum pars aliqua robur suum naturale amittit, instare Paralysin judicabit.

§. 30.

Nec facile quisquam hoc malum cum reliquis vitiis motus confundet, si modo advertat, uti superius monitum, quæ pars affecta fuerit; si enim totum corpus aut latus alterutrum sit resolutum, non amplius pro Paralysi stricto sensu dicta est habendum.

§. 31.

Cœtera si concurrant signa, certiores nos reddere possunt de prognosi, majus certè periculum imminet, si unà cum motu cesset omnis in simul sensus; si membrũ actu frigidum tabidumque notetur. E contrario si adhuc aliqua motus vestigia supersint, si tactu non careat pars affecta & calore naturali: si neque colorem mutet, neque vel contabescat vel tumeat præter naturam. Ex his enim omnibus tuto colligere possumus, morbum nec pertinacem adeò, neque difficilem curatu futurum.

§. 32.

Nam & in Juvenibus Virisque robustis felicior sperandus est eventus, quàm in Decrepitis & ex alio morbo infirmis; atque ideo Paralysis superveniens febri, arthritidi, chronicisque aliis longe difficiliorem admittit curam.

§. 33.

§. 33.

Ut autem certi ſimus de cauſa Paralyſeos, neceſſum eſt advertere ventriculi ſtatum. Si enim appetitus ferè inſatiabilis ægrum vexet, vel ructus acidi vomitusque ſimiles notentur, dubium nullum eſt, quin humor acidus peccet. Accedit conſueta victus ratio, ſi æger delectetur acidis dulcibusq;. Secus judicandum, ſi bilis acrior eructetur vel evomatur: ſi pingvibus ſalſisque abutatur æger, atq; ſic porro.

§. 34.

Explicatis hactenus Paralyſeos Scorbuticæ Cauſis, Signis, & Symptomatibus, reliquum eſt, ut curam quoque annectam. Et quandoquidem duo ſunt in hoc affectu notanda, nempe Malum ipſum atque Cauſa ejus morbifica, itaque & duplex hinc naſcitur indicatio: prima eſt motum deficientem eſſe reſtituendum; ſecunda ſcorbuticam ſangvinis acrimoniam eſſe corrigendam, ita enim ſymptomata, ſi quæ forte concurrunt, evaneſcunt ſua ſponte.

§. 35.

Motus partium vel debilitatus vel ſublatus omninò, maximè poſtulare videtur roborantia nervina (non tamen neglectis illis externis, de quibus inferiùs,) eamque in gratiam Aquæ Spirituoſæ antapoplecticæ & antepilepticæ 🜄 Reg. Hungar. 🜄 Carfunc. Anhaltin. Veltheimian. Magnanimitatis, Vitæ mulier. &c. vel etiam Hb. Lavend. Salv. Origan. Saturej. Serpill. Majoran. in Vino decoctæ pro fotu applicari ſolent. Nec inconvenienter olea ex his plantis aromatibusque aliis deſtillantur atque ſub ſpecie Balſami inunguntur nuchæ, temporibus, naribus, lingvæ, præcipuè in Paralyſi ejus.

§. 36.

Committitur autem non levis error in uſu horum remediorum externorum, prout id jam olim notavit *Galenus*

 Lib.

Lib. IV. cap. 5. de Loc. affect. Solent enim plerique ipſi parti affectæ e. g. cruribus applicare modo laudata nervina, ſub ſpecie pediluvii ſimilive pacto, ſed fruſtra. Recte igitur ſuadet in regione lumborum ea potius adhibenda eſſe, eoque in loco ubi nervi è medulla ſpinali ad crura excurrunt.

§. 37.

Nihilominus & hâc obſervatâ cautelâ pars quandoque immota manet, videlicet quod cauſa morbifica continens non fuerit prius ſublata. Quapropter primus ubique labor erit eandem quantocyus removere, antequam parti læſæ robur conciliare velimus. Videamus ergo qua ratione id fiat.

§. 38.

Quodſi proinde certi fuerimus de cauſa hujus Paralyſeos & acrimonia ſangvinis ſcorbutica, eò allaborandum eſt, ut acrimonia iſta corrigatur, vel etiam educatur è corpore. Ante omnia igitur detur emeticum, niſi ægri conſtitutio illius uſum impediat. Quanquam enim primo intuitu vomitorium non videatur conveniens in affectu adeo à primis viis remoto; conſtat tamen per experientiam, in artuum doloribus aliisque morbis, nullum remedii genus æque potenter operari ac eadem hæc evacuantia.

§. 39.

Cumque Purgantia reliqua in Subjectis Scorbuticis vires ſuas vix ſatis commode exerant, quia acidum communiter in iis peccans easdem non aliter deſtruit, ac ſi Rad. Hellebor. Eſul. Aſar. Rhabarb. &c. in aceto macerentur; magis ergo conſultum eſt præſcribere Vomitoria ♁ialia, imprimis ☿ vitæ, quippe qui de acido ipſe participat.

§. 40.

Ubi verò talia exhibere non licet, in ſubſidium vocanda ſunt purgantia, præmiſſis tamen alterantibus. Ita enim recte monet *Franciſc. de le Boë Sylvius Prax. Lib. I. cap.*

7. §.

7. §. 53. à purgantibus cavendum antequam temperati fuerint humores acidi & ad seri naturam deducti, quos tunc demum redundantis per hydragoga educi nil obstet.

§. 41.

Sunt autem Alterantia in acrimonia acida convenientissima I. ♂tialia, Hæmatit. Crocus ♂tis, & maxime Limatura Chalybis, solvitur enim non difficulter à quovis etiam acido mitissimo, atque tùm convertitur in liquamen Vitriolicum, sed dulce, abstergendi & aperiendi virtute præditum. 2. Lapidosa, Cryštall. montan. Alabastr. Corall. rubra & alba, quæ acidum saturando in Salsum mutant diureticum. 3. Terrea, uti Bol. alb. & Armen. Marga, Terræ Sigillat. omnis generis; quæ magis adhuc acidum temperant, propter pingvedinem ipsis adjunctam. 4. Duriores animalium partes, uti Lap. 69. Mater perlar. Ossa sep. Corn. Cerv. Alcis & Rhinocer. Ebur. Unicorn. Dens Hippopot. atque similia; quæ non modo particulis qvasi arenosis, sed & gelatinosis & sale volatili quo gaudent adversantur acidis. 5. Salia volatilia ex his parata, ⊖ vol. CC. Ebur. Urin. ⊖ ♓ ci, nec non fuliginis, & quæ à curiosioribus è plantis educuntur. 6. Salia fixa, Absinth. Centaur. min. Cardb. ⊖ ♀ri &c. quæ ⊖na præ cæteris id peculiare habent, quod si concurrunt cum acidis, sudorem non minus, quàm urinam moveant.

§. 42.

Et quandoquidem, ut supra monitum, plerumque viscidum cum acido concurrit in hoc affectu; itaque acriora etiam antiscorbutica, ut Rad. Armorac. Hb. Cochlear. Nasturt. Beccabung. Trifol. fibrin. in usum quoque vocanda sunt. Quamvis enim cum iis facere non possum, qui eadem abundare ⊖e vol. ⊡so arbitrantur, siquidem vidi monstrante *Excellentissimo Domino Doctore Rivino, Patrono, Præceptore atq; Promotore meo ad aram usq; colendo*, neq; suc-

ſuccum eorum recentem, aut per aliquot dies aſſervatum, neque ▽ m deſtillatam aut ∾um inde paratum colorem Syrupi violarum mutaſſe ullo modo. Ineſt ergò ⊖ quidem volatile, ſed ſui generis, quod neque ad acidum, neque ad urinoſum referri poteſt, atque ideo mixtæ potius naturæ videtur. Nihilominus & hic acris ſapor non minus contra viſciditatem ſangvinis, quàm adverſus atoniam partium & Paralyſin unà cum reliquis nervinis exhibetur commode.

§. 43.

Habebunt autem utilitatem longe majorem, ſi pro ſcopo alterandi ac diluendi humorum acrimoniam & viſciditatem aquea inſimul fuerint adhibita; Quo nomine Thermarum uſus ac Thée potus, hoc tempore ſatis uſitatus commendari ſolet. Si quid enim Thermæ valent, id externè fovendo calorem partium, interne attenuando viſcida & temperando acria præſtant; atque ideo Carolinæ aliis præferendæ ſunt merito, quæ impune potari nequeunt. Dolendum ſaltim eſt nec ubivis terrarum ſimiles haberi aquas medicatas, nec omni die iisdem licere uti. Confer *Quercetan. Art. Med. Pract. Tom. III. de Paralyſ. p. 188.*

§. 44.

Præferendus idcircò Thée potus videtur, quem quisque omni hora ſibi parare poteſt. Et quamvis nihil adeo peculiare in foliis Thée lateat, quod à plantis indigenis non æque ſperandum; ſiquidem ſapore leviter amaricante atque adſtringente id ſaltim agit, ut majore in copia ventriculus aquæ hauſtum toleret; certum tamen eſt Salia Scorbutica hoc pacto feliciſſime cum lotio educi.

§. 45.

Solent alii pro eadem hac intentione diætam lactis commendare, aut ſerum lactis; quemadmodum autem ſi acidum peccet in corpore, plus damni quàm emolumenti exin-

exinde resultet, ita post usum lapidosorum & ♂tialium similiumque præcipitantium acido in Salsum converso, aut diætæ culpa prædominante salsedine egregiam merentur laudem, quoniam & serum humectat solvitque Salia, ac educit per alvum viasque Urinæ secretioni dicatas, & portio pingvis dulcisque lactis demulcet acrimoniam præternaturaliter collectam.

§. 46.

Hæc dum fiunt, non negligenda sunt remedia externa, & quæ Chirurgia subministrat. Videlicet Venæ Sectio præmittenda est, si æger plethoricus fuerit aut proclivis ad hæmorrhoidum aliumve sangvinis fluxum, cujus rei insigne Testimonium præbet *Zacut. Lusitanus Libr. I. Prax. Medic. Adm. Obs. 39. & Francisc. Valleriol. Libr. IV. Obs. 4.* Notum enim est, alias non raro abundante sangvine artus obdormiscere atque stupore tentari; longe frequentius id accidit Scorbuticis propter Orgasmum & ebullitionem Sangvinis crebriorem; itaque nec parum levantur missione sangvinis.

§. 47.

Verum Venæ Sectioni hoc in casu nullatenus cedit Scarificatio & Ventosæ manibus pedibusque, affectis etiam, applicatæ. Præterquam enim quod Sangvinem sufficienter evacuent, accedit quod dolorem, si multa cum flamma fuerint appositæ, satis notabilem excitent, quem tamen variis modis intendimus ob causas modo dicendas.

§. 48.

Aut enim pars insensata est, aut dolore vexata sic satis molesto: si prius accidat, sollicitamus naturam, ut quam deseruit partem, iterum tueatur: si posterius occurrat, supprimitur dolor præternaturalis ab eo quem ars producit de industria; ita enim *Hippocrat. Sect. II. Aphorism. 46.* recte notavit duobus doloribus simul instantibus à vehementiori obscurari alterum.

§. 49.

Nam & hanc ob causam Veteres quondam Ligaturas & Frictiones adhibuerunt, in Apoplexia, Paralysi, Catarrho suffocativo, similibusque morbis repentinis gravibusque, scilicet ut excitato hac ratione doloris sensu motum Spirituum diverterent. Nec enim leves tantum sed fortiores etiam, si opus, fieri jubebant; vocatis non raro in auxilium Dropace sive Picatione, Sinapismo & Phœnigmo, donec partes aut rubefierent satis ac dolerent, aut vesicis excitatis serum profunderent acrius.

§. 50.

Similis virtus est Urticarum recentium, quibus cædere membrum torpens, summamque cutem exasperare jubet *Cornel. Cels. Libr. III. cap. 27.* Idem Experientia confirmatus docet *Epiphanius Ferdinandus Histor. 47.* adjecto tamen hoc monito non contemnendo, ne id fiat prius quam corpus purgatum sit sufficienter à pravis humoribus.

§. 51.

Instar omnium sint Vesicatoria, quorum vires in Paralysi Scorbutica crurum singulares notavi. Miles erat, cujus dextrum crus penitus immotum insensatumque ferè ad annum fuerat, sinistro ex malo Ischiadico similiter dolente ac stupescente, consilium implorat superius allegati *Excellentissimi Domini Doctoris Rivini.* Ille præmissis præmittendis præcipitantibus & evacuantibus Emplastrum Vesicatorium acrius ex cantharidibus apponere jubet femori, atque tùm prima statim nocte sentit æger calorem, quasi per modum halitus inspirari, cum antehac pes frigidus, nec laterem calefactum nec quicquam sentiret aliud: sequenti mane redit sensus in ea parte motusque aliqualis unius atque alterius digiti; successu temporis, renovato Vesicatorio, continuatoque usu ♂tialium, nervinorum &

anti-

antiſcorbuticorum, non neglectis evacuantibus, favente divina gratia perfecte convaluit.

§. 52.

Hæc ſunt ferè potiora remediorum genera, qualia vel Pharmacia ſuggerit, vel Chirurgia; reliquum eſt ut paucis quoque regulas adducam diæteticas; præſertim cum Scorbutus vel hoc nomine incurabilis videatur in non paucis, quod ſuo indulgentes genio conſuetudinem, hactenus uſu confirmatam, vix unquam deſerant, etiam moniti.

§. 53.

Imprimis acida cane pejus & angue fugienda ſunt omnibus, tanquam nervoſo generi admodum inimica. Abſint ergo à menſa procul acetaria, & quicquid acetum, ſuccumque citri ſapit, itemque dulcia, ſaccharo melleq; condita, quæ in ventriculo acidis referto facillime aceſcunt.

§. 54.

Speciatim Vini plus minus acidi potus admodum exitioſus Scorbuticis in hoc paſſu. Teſtatur enim *Wepferus Miſcell. Nat. Cur. Ann. II. Obſerv. 39.* Pareſin poſt Colicam ex Vini ejusmodi potu frequentisſimam in Alſatia, ad Lacum Acronium, in Ducatu Würtenbergico aliisque in locis, ubi quotidie vino utuntur pro potu ordinario.

§. 55.

Circa Cereviſiam itidem notandum, hordeaceam, amaram ſive lupulatam, uti ſunt Ileburgenſis, Torgavienſis, Wurzenſis magis convenire ſcorbuticis; ſed dulcem & facile aceſcentem, ex tritico vel avena quæ paratur, uti **Breyhahn/ Weißbier/ Keiterling/ Duchſtein**/ vix ſine manifeſta læſione à quoquam hauriri.

§. 56.

Aër quantum fieri poteſt temperatus eligatur. Quemadmodum enim frigus nervis admodum infenſum, Scorbutica

butica ſubjecta maximè affligit, præſertim ſi quæ pars deficiente Spirituum influxu debito calore naturali careat, aut dolore vexetur continuo: ita è contrario æſtus quoque intenſior obſervatur iisdem nocivus, quoniam ſerum aucta tranſpiratione minuitur nimis, unde neceſſario & viſciditas & acrimonia intenditur magis magisque.

§. 57.

Atque ideo motus etiam corporis non niſi moderatus eſt permittendus. Certum enim eſt ſi corpus hinc in caluerit modice, bene ſe habere iſtiusmodi ægros & alacriores reddi; verum ſi ad ſudorem usque commoveantur, laſſitudinem exinde longe graviorem illos ſentire, ac ſi fortè inter ſudandum evanuerit dolor, eum plerumque redire magis acerbum.

§. 58.

Cavendum autem iis eſt maximè ab animi pathematibus, ira cumprimis atque terrore. Quamvis enim aliqua legantur exempla eorum qui à Paralyſi fuerunt liberati per iram vel terrorem, qualia refert *Franciſc. Valleriol. Libr. II. Obſ. Med. 4. & Joh. Nicol. Pechlinus Lib. III. Obſ. Med. 26.* non videntur tamen temere imitanda, cum per Experientiam conſtet Apoplexiam etiam, ſimiliaque graviora mala non aliunde magis, quam ab his affectibus provenire.

§. 59.

De cœtero haud opus eſt, ut pluribus exponam, quomodo ſe gerere debeat Paralyticus in ſomno & Vigilia, in Excretis & Retentis. Cum enim vires labefactatæ jamjam exiſtant, quivis intelligit abſtinendum eſſe à cunctis, quæ Spiritus diſſipant ac enervant corpus: ac potius robur vitale eſſe conſervandum omnibus modis.

Atque hæc ſufficiant.

S. D. G.